

Puolustustarvikkeiden maastavienti ja kauttakuljetus

Yleistä

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettu laki (242/1990, maastavientilaki) sisältää säännökset puolustustarvikkeiksi määriteltävän materiaalin maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevasta lupamenettelystä, luvatonta vientiä koskevasta rangaistusseuraamuksista sekä tullilaitokselle säädetyistä valvontavelvollisuuksista.

Maastavientilain 2 §:n mukaan puolustustarvikkeen maastavienti ja kauttakuljetus on sallittua ainoastaan siihen myönnettyllä luvalla (maastavientilupa). Maastavientiluvan myöntää valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Maastavientilain 3 §:n mukaan maastavientilupaa ei myönnetä, jos lupa vaarantaisi Suomen turvallisuutta tai olisi Suomen omaksuman ulkopoliittisen linjan vastainen.

Yksityiskohtaisemmat säännökset siitä, mitä tarvikkeita pidetään puolustustarvikkeina, on annettu puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa asetuksessa (108/1997) sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun asetuksen täytäntöönpanosta annetussa puolustusministeriön päätöksessä (192/1997, muut. 59/ 2002 ja 543/ 2002). Suomi valvoo lisäksi EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloon (EU Common List of Military Equipment) ja Wassenaarin järjestelyn asetarvikeluetteloon (Wassenaar Munitions' List) kuuluvien tuotteiden vientiä ja kauttakuljetusta.

Valtioneuvosto on antanut puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevia yleisiä suuntaviivoja koskevan päätöksen (474/1995, jäljempänä suuntaviivat), joka on käytännössä keskeisin aseidenvientipolitiikan sääntelyväline. Suomen aseidenvientiä koskevat säädökset on saatettu yhdenmukaisiksi useimpien Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden kanssa. EU:n neuvosto hyväksyi 8 päivänä kesäkuuta 1999 EU:n käytännesäännöt aseiden viennistä (EU Code of Conduct on Arms Exports). Käytännesäännöt ovat keskeinen unionitason instrumentti, joka ohjaa Suomen puolustustarvikkeiden vientiä. Ne sisältävät kahdeksan asevientikriteeriä, joiden perusteella jäsenvaltiot arvioivat niille tehtyjä puolustustarvikkeiden maastavientilupahakemuksia. Käytännesäännöt ovat Suomessa voimassa olevaa oikeutta ja ne sisältyvät suuntaviivojen liitteeseen 2.2.1.

Ehdottoman esteen puolustustarvikkeiden maastaviennille tai kauttakuljetukselle muodostavat Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston määräämät asevientikiellot, Euroopan unionin

asevientikiellot tai muut monenvälisesti sovitut vientirajoitteet (suuntaviivojen liitteet 2.1.2 ja 2.1.3).

Lupahakemukset ja puolustustarvikkeiden määrittelyä koskevat asiat käsitellään puolustusministeriön asettamassa maastavientiryhmässä, jossa ovat edustettuina puolustus-, ulkoasiain-, sisäasiain- ja kauppa- ja teollisuusministeriö sekä suojelupoliisi ja Tullihallitus. Maastavientilupa-asioihin liittyvien ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien selvittämisestä vastaa ulkoasiainministeriö.

Tullimenettelyt

Puolustustarvikkeiden vientivalvonnasta ei ole annettu yhteisön lainsäädäntöä. Maastavientilainsäädäntö soveltuu samalla tavalla vientiin ja kauttakuljetukseen EU-maihin ja EU:n ulkopuolisiin maihin. Kolmannella maalla tarkoitetaan maastavientilainsäädännössä siten sekä EU-maita että EU:n ulkopuolisia maita.

Maastaviennillä tarkoitetaan puolustustarvikkeen vientiä Suomen alueelta kolmanteen maahan. Kauttakuljetuksella tarkoitetaan puolustustarvikkeen kuljetusta Suomen alueen kautta kolmanteen maahan. *Suomen alueella* tarkoitetaan Suomen maa-alueita, vesialueita ja ilmatilaa. Laissa tarkoitettu puolustustarvikkeiden maastavienti ja kauttakuljetus on aina luvanvaraista riippumatta tuotteiden tulliselvitysmuodosta.

Maastavientilainsäädäntöä ei sovelleta puolustusvoimille tai rajavartiolaitokselle kuuluvien puolustustarvikkeiden tilapäiseen maasta pois viemiseen.

Asiakkaan velvollisuudet

Kun maasta viedään tai kauttakuljetetaan puolustustarvikkeita, viejän täytyy varmistautua huolellisesti ja hyvissä ajoin ennen vientiä tain kauttakuljetusta siitä, onko tavara vientivalvonnan alainen. Asiaa ei voida välttämättä selvittää nopeasti käytännön tullaustilanteessa vientiselvitystä tehtäessä.

Vientivalvonnan alaisuus selviää useimmiten suoraan seuraavien edellä kohdassa I mainittujen luetteloiden perusteella:

- Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettu asetus (108/1997)
- Puolustusministeriön päätös puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun asetuksen täytäntöönpanosta (192/1997, muut. 59/ 2002 ja 543/ 2002)
- EU:n yhteinen puolustustarvikeluettelo (EYVL C 98, 18.4.2008)

- Wassenaarin asetarvikeluettelo
(<http://www.wassenaar.org/controllists/index.html>, Munitions' List)

Viejän tulee selvittää puolustusministeriöstä katsotaanko tavara puolustustarvikkeeksi. Puolustusministeriö ratkaisee yksittäistapauksessa viejän antamien riittävän yksityiskohtaisten tietojen perusteella onko tavaraa pidettävä sellaisena, että sen maastavienti ja kauttakuljetus edellyttää maastavientilupaa. Viejän tulee hakea maastavientilupaa hyvissä ajoin ennen aiottua vienti- tai kauttakuljetuspäivää. Hakemuksen käsittely voi kestää tapauksesta, kohdemaasta ja tarvittavista selvityksistä riippuen muutamasta päivästä useisiin kuukausiin.

Maastavientiluvan haltijan velvollisuudet erilaisissa tilanteissa ilmenevät liitteessä 1 olevista Puolustusministeriön maastavientilupien lupaehdoista.

Tullin tehtävät

Tullin tehtävänä on valvoa, että asiakkaalla on voimassaoleva maastavientilupa puolustustarvikkeiden maastavientiin tai kauttakuljetukseen ja että vietävät tai kauttakuljetettavat tuotteet ovat niitä, mitä luvassa on mainittu. Tullin tulee merkitä alkuperäiseen maastavientilupaan vietyjen tai kauttakuljetettujen tuotteiden määrä, vientipäivämäärä ja EU:n ulkopuolelle viettäessä tulliasiakirjan numero. Mikäli maastavienti tapahtuu EU:n ulkopuolelle, Tulli tekee nämä tarkistukset ja merkinnät ennen kuin tavarat voidaan asettaa vientimenettelyyn. Mikäli taas maastavienti suuntautuu toiseen EU-maahan, niin toimijan on esitettävä luvat Tullille rajatullitoimipaikassa ja Tulli tekee tässä vaiheessa nämä samat merkinnät lupaan.

Kiireellisissä tilanteissa voidaan tulliviranomaisen harkinnan mukaan sopia seuraavasta menettelystä: Tavarat viedään maasta esittämällä tulliviranomaiselle maastavientiluvan jäljennös, jolloin tulliviranomainen tekee merkinnän tuotteiden maastaviennistä luvan jäljennökseen. Tulliviranomainen varmistaa tällöin tarvittaessa erikseen puolustusministeriöstä, että lupa on myönnetty. Asiakas on velvollinen ilman aiheetonta viivytystä esittämään haltuunsa saaman alkuperäisen maastavientiluvan tulliviranomaiselle, joka tekee merkinnän tapahtuneesta maastaviennistä alkuperäiseen päätökseen.

Sovellettava lainsäädäntö

- Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (242/1990)
- Asetus puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (108/1997)

- Puolustusministeriön päätös puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun asetuksen täytäntöönpanosta (192/1997, muut. 59/ 2002 ja 543/ 2002)
- EU:n yhteinen puolustustarvikeluettelo (EU Common List of Military Equipment)
- Wassenaarin asetarvikeluettelo (Wassenaar Munitions' List)

Lisätietoja puolustustarvikkeiden vientivalvonnasta löytyy puolustusministeriön kotisivulta: <http://www.defmin.fi/>

LIITE 1

PUOLUSTUSMINISTERIÖN LUPIEN VAKIOEHDOT**Puolustustarvikkeiden väliaikainen vientilupa EU:n ulkopuolelle**

"Viejän tulee esittää maastavientilupa Tullille vientimenettelyyn asettamisvaiheessa. Myös luvan mukaisten tuotteiden on oltava Tullin tarkastettavissa. Tulliviranomainen vahvistaa viennin leimaamalla vientiluvan. Tuotteet tulee tulliselvittää määrämaassa, jolloin tämä tullausasiakirja toimii todistuksena tuotteiden maahantuonnista kolmanteen maahan. Kun tuotteet palautetaan takaisin Suomeen, ne tulee tulliselvittää tuontitullitoimipaikassa, jolloin Suomen Tullin antama tullauspäätös toimii todistuksena tuotteiden palauttamisesta takaisin Suomeen. Viejän tulee esittää leimoilla varustettu vientilupa sekä tulliviranomaisten antamat todistukset puolustusministeriölle todisteeksi tapahtuneesta maastaviennistä ja tuotteiden palauttamisesta Suomeen."

Puolustustarvikkeiden pysyvä vientilupa EU:n ulkopuolelle

"Viejän tulee esittää maastavientilupa Tullille vientimenettelyyn asettamisvaiheessa. Myös luvan mukaisten tuotteiden on oltava Tullin tarkastettavissa. Tulliviranomainen vahvistaa viennin leimaamalla vientiluvan. Tuotteet tulee tulliselvittää määrämaassa, jolloin tämä tullausasiakirja toimii todistuksena tuotteiden maahantuonnista kolmanteen maahan. Viejän tulee esittää leimoilla varustettu vientilupa sekä määrämaan tulliviranomaisen antama todistus maahantuonnista tai loppukäyttäjän antama vastaanottokuittaus puolustusministeriölle todisteeksi tapahtuneesta maastaviennistä."

Puolustustarvikkeiden väliaikainen siirtolupa EU:hun

"Viejän tulee esittää tuotteet ja niitä koskeva maastavientilupa tuotteiden poistuessa maasta rajatullitoimipaikassa. Tulliviranomainen vahvistaa viennin leimaamalla vientiluvan. Kun tuotteet palautetaan takaisin Suomeen, tuotteet tulee esittää rajatullitoimipaikassa tulliviranomaiselle, joka antaa todistuksen tuotteiden palauttamisesta takaisin Suomeen. Viejän tulee esittää leimoilla varustettu vientilupa sekä Suomen Tullin antamat todistukset puolustusministeriölle todisteeksi tapahtuneesta maastaviennistä ja tuotteiden palauttamisesta Suomeen."

Puolustustarvikkeiden pysyvä siirtolupa EU:hun

"Viejän tulee esittää tuotteet ja niitä koskeva maastavientilupa tuotteiden poistuessa maasta rajatullitoimipaikassa. Tulliviranomainen vahvistaa viennin leimaamalla vientiluvan. Määrämaassa loppukäyttäjältä on pyydettävä todistus tuotteiden saapumisesta maahan. Viejän tulee esittää leimoilla varustettu vientilupa sekä määrämaan tulliviranomaisen antama todistus maahantuonnista tai loppukäyttäjän antama vastaanottokuitaus puolustusministeriölle todisteeksi tapahtuneesta maastaviennistä."